

tük el. A csatorna téglaboltozata 70 cm-es mélységnél jelentkezett. A torony déli falától északra, 110 cm-re, 64, illetve 78 cm-es mélységben jelentkező Wenkheim téglából rakott fal egy K-Ny irányú csatorna déli falának bizonyult. Kronológiai sorrendben újabb keletű kell, legyen az a téglából épített, mintegy – falazással együtt – 45–50 cm széles csatorna, amely a torony északi falával párhuzamosan, attól 50–55 cm-re fut.

A földszinti kapualj a két kapuívvel, a boltozattal, amelyet érdekes arányban egy boltív oszt meg, a fülkékkel és a meglévő átjáróval egyetlen építési periódusból valónak bizonyult. Később csak a fülkék ülőrészét bontották ki – mint láttuk, részben a vízelvezető csatornarendszer építéskor – majd 1803 előtt elfalazták az É-i átjárót és jelenlegi formájában megépítették az emeletre vezető lépcsőt. Ennek bizonyára volt előzménye is, ezt azonban csak egy, az épület belső emeleti tereire is kiterjedő kutatás határozhatja meg.

GERELYES IBOLYA – FELD ISTVÁN

150. Gyula, 258. sz. lelőhely

(Békés megye) I

2000. június 19-én korábbi adattári feljegyzések nyomán helyszíni szemlét tartottam a Gyula–Elek határába eső lelőhelyen, melyről már 1971-ben és 1986-ban is tett bejelentést ifj. Hegedűs József, eleki lakos. 1971-ben földmunkával embercsontok és formátlan vasdarabok kerültek elő.

Szemlém során különösen a gyulai oldalon tudunk a felszínen embercsontokat valamint a hát legmagasabb, dűlőút felőli, attól hozzávetőlegesen 50 méterre lévő részén téglá- és habarcsdarabokat megfigyelni. A lelőhely az eleki oldalon a 23. számot kapta.

GYUCHA ATTILA

151. Gyulaj, Kiskúti-völgy

(Tolna megye) Ő, Ró, Kö

A 2000. március 9-én végzett terepbejáráskor a korábbi légi felvételen látszó foltok helyén, a domboldal DK-i sarkában őskori és római kori cserepeket találtunk. A domb DNy-i részén, a patak partjával párhuzamosan középkori falu nyomait találtuk a szántóföldön. A domb D-i, lapos részén több, kemencére utaló vörös foltból is gyűjtöttünk anyagot. A telep talán az egykori Vörösegyház faluhoz tartozhatott.

BERTÓK GÁBOR

152. Gyulakeszi, Csobánchegy romtemplom

(Veszprém megye) Kö, Kú

2000 júniusában rövid régészeti kutatás történt a Csobánchegy északi oldalán álló romtemplomnál. A kutatás csak a templom szentélyére terjedhetett ki.

A templom jelenlegi alakjában kora újkori. A hajó falainak alsó szakasza – a lábazat és felette néhány kősor

mintegy 50–120 cm magasságig – középkori. Az északi fal nyugati szakasza előtt előkerült támpillércsonk alapján felvethetjük, hogy a korábbi, a középkori templom a mainál rövidebb volt. Ez esetben két középkori periódussal is számolhatunk. A korábbi rövidebb hajót toldják meg nyugat felé a második periódusban. Ennek igazolására a templomtér belsejében hosszanti kutatóárok húzása lenne szükséges. Erre a jelen kutatás során nem kerülhetett sor. A középkori periódushoz tartozna a szentélyben előkerült, a nyolcszög három oldalával záródó korábbi szentély.

A napjainkban is látható félköríves záródású szentély kora újkori. Ezt a történeti adatok is alátámasztják. A hajó oldalfalainak felső része többszörösen átépített. A templom Rómer Flóris által látott 19. századi rom állapotához képest is jelentős változások történtek. Ezzel magyarázható, hogy az általa a déli oldalon látott ablakoknak ma már könyöklőjük sem látható. A nyugati fal szakasz kiomlásába behelyezett másodlagos kövek feltehetően a templom középkori periódusából származnak. Az ajtó kereteit és a küszöb szintvonalát korábban kutató Máthé Géza és Juan Cabello szóbeli információja szerint az ajtószáraknál faszerkezetes korábbi ajtó lenyomata került elő, noha a Rómer által készített rajzon faragott kőív látható az ajtó gurtája alatt. A 19. századra az ajtó szárköveit már kisedhették, és másodlagosan befalazták őket, a kő záróív még a helyén állt és ehhez készíthettek faszerkezetes ajtót.

A templom környezetében végzett terepbejárás során nagy mennyiségű kora újkori és újkori kerámia került elő, amely a történeti adatokkal egybevégyva bizonyítja a település 19. századig történő meglétét.

KOPPÁNY ANDRÁS

153. Hajdúszoboszló határa

(Hajdú-Bihar megye) U, R, B, LT, Sza, Á, Kö, Kk

A Hajdú-Bihar Megyei Állami Közútkezelő Kht. megbízása alapján terepbejárást végeztünk a 4. sz. főút Hajdúszoboszlót délről elkerülő, ún. D5 jelű szakaszának nyomvonalán, a meglévő főút 199+500-209+620 kilométerszelvényei között. A területen állandó vízfolyás a Kösely-patak, időszakos pedig a Vervölgy.

A terepbejárás során az út nyomvonalán 12 lelőhelyet találtunk.

1. lelőhely: Árkos-halom. Az elkerülő szakasz kiinduló pontjától 1,9 km-re a földút mellett. A környezete fölé 3,5 m-rel emelkedő mesterséges halomnak az útvonalra eső alapterülete 100×80 m. A halmot a Kösely jobb partjától 200–250 m-re emelték. A halom várhatóan a Gödörsíros kurgánok népe által épített sírhalom (kurgán). Felszínén Árpád-kori településre utaló kerámiaanyagot gyűjtöttünk.

1/a lelőhely: Az előző halom lejtőjétől a vasút irányában kb. 200–250 m hosszan az építendő út teljes szélességében, sőt a leletek K-i és Ny-i irányban is 100–150 m-es sávban szóródtak. Az 1. lelőhely folytatásának

tekinthető. Az Árpád-kori leletek mellett őskori (késő bronzkori és neolit) és szarmata leletek kerültek elő nagy számban. Mindkét lelőhely a felszínen található leletek sűrűsége alapján nagyon intenzívnek tekinthető, mindenképpen teljes feltárást igényel.

2. *lelőhely*: Az épülő út 3300–3400 m-es szelvényében kb. 80×80 m-es területen található, ahol a terepszint 0,5-1 méterrel magasabb a környezetnél. Középkori és szarmata leleteket találtunk. A lelőhely közepes intenzitásúnak tekinthető, ezért szondázást igényel.

3. *lelőhely*: Az előző lelőhelytől 400 m-re található az út 3300–3500 m-es szakaszán. A terület enyhén hullámos, a szintkülönbségek 1–1,5 m-t tesznek ki. Leletek az egész magaslaton 200×150 m-es területen előfordultak. Középkori, Árpád-kori és szarmata időszakból származó leleteket találtunk. A lelőhely viszonylag nagy kiterjedésű, de közepes intenzitásúnak tartjuk. Szondázása szükséges.

4. *lelőhely*: Az előző lelőhelytől egy kisebb mélyedés választja el. A felszín morfológiai képe az előzőhöz hasonló. Az út kezdetétől mért távolsága 3900–4100 m. Középkori és szarmata időszakból származó cserepeket gyűjtöttünk. A lelőhely több mint 6 ha kiterjedésű, közepes intenzitású, szondázást igényel.

5. *lelőhely*: Az út 5800–5900 m-es szakaszán fekszik. Közvetlenül a Kösely kanyarulata mentén a halomtól 200 m-re D-re található. A felszínen kelta és szarmata leleteket találtunk, melyek hamvasztásos temető meglétére utalnak. A lelőhely intenzitása közepes, kiterjedése kicsi, de tudományos jelentősége miatt teljes feltárást szükséges.

6. *lelőhely*: A Kösely nagy kanyarulatán belül, a folyóháti terület magasabb részén hosszan elnyúló lelőhely. A felszínen középkori falu leleteit (cserepeket, őrlőkövet) találtunk. A lelőhely viszonylag nagy kiterjedésű, leletsűrűsége közepes. Szondázást igényel.

7. *lelőhely*: A Köselytől távolodva enyhe szintemelkedés figyelhető meg. A leletek a 8000–8200 m-es útszelvényben a magasabb felszínfoltokon fordulnak elő szórványosan. Neolit cserepeket gyűjtöttünk.

8. *lelőhely*: A sík felszínen kb. 300 m hosszan található az út 8900–9200 m-es szakaszán. Szürke és vörös korongolt szarmata kerámiát és őskori cserepeket találtunk. A lelőhely közepes nagyságú és intenzitású, szondázást igényel.

9. *lelőhely*: Az előző lelőhelytől É-i irányban haladva a 9700–9900 m-es szelvényben a földút közelében található. 200–300 m sugarú körben terül el. A leletek az őskorból (neolitikum) és a szarmata időszakból származnak. Az előkerült őrlőkő településre utal. A felszíni leletsűrűség közepes, szondázást igényel.

10. *lelőhely*: A 11 700–11 900 m-es szelvényszakaszon, a halomtól É-ra és kis magaslat körzetében található. A felszínen késő középkori és szarmata időszakból származó cserepek kerültek elő. A lelőhely kis kiterjedésű, gyér intenzitású, feltárást nem tervezünk.

11. *lelőhely*: A Vértölgy irányába lejtő területen a 12 200–12 300 m között található. Szarmata és neolit

cserepeket találtunk. A leletsűrűség gyenge, de a leletek minősége alapján kisméretű szondázást tervezünk.

12. *lelőhely*: A Vértölgy és egy kisebb oldalvölgye által közrezárt lapos magaslati területen található mintegy 300 m hosszúságban. A leletanyag nagyon gazdag: Árpád-kori és szarmata falu kerámialeleteit gyűjtöttük. A lelőhely nagy kiterjedésű és a leletek szóródása igen intenzív, ezért teljes feltárást tervezünk.

M. NEPPER IBOLYA – HAJDÚ ZSIGMOND –
NAGY EMESE GYÖNGYVÉR – DANI JÁNOS

154. Hejőkürt, Cifra ház-dűlő

(Borsod megye) U, Á, I

2000. október 17. és október 26. között a miskolci Herman Ottó Múzeum régészeti leletmentést végzett, mely az M3-as autópálya építési munkálataihoz kapcsolódott.

A lelőhely Hejőkürttől É-ra található, 800 m távolságban, az egykori Hejő-meder déli partján.

A feltárást során előkerült két Árpád-kori, félig földbe mélyített lakóház gödre; egy Árpád-kori árok, mely egy elhagyott, szerves anyaggal feltöltődött egykori mederbe futott be. A leletanyag a 13. század első feléből származik. Feltártunk továbbá négy újkőkori épülethez (?) tartozó, szabályos 4,5×2,5 méter alapterületű gödröt, valamint egy nagyméretű, földbe ásott újkőkori tárolóedényt, és öt ismeretlen korú, leletanyag nélküli gödröt.

PUSZTAI TAMÁS

155. Hejőkürt, Homokbánya

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö?

Hejőkürt földvárára Pusztai Tamás lett figyelmes, aki bányanyitási engedély kiadásához készítette elő a dokumentációs anyagot, így a terület légi fotóján meglátta a sáncot.

Hejőkürt község belterületétől Ny-ra kettős vilákos körív húzódik a volt Rákóczi TSz-től, mely ma Strezeneczki Béla tehenészeti gazdasága, s patkó alakban a mocsárig tart. A földvárat É-ról a Hejő mocsarai, K-ról a Tisza vadvizei, mellékágai védték.

Az egykori homokbánya maradványa a földvár közepén a mintegy 440 m hosszú ÉNy-DK irányú bányató. A tó K-i szélé mentén villanyvezeték halad. Az M3-as autópálya építéséhez innen tervezték szállítani a feltöltéshez a homokot, ezért volt szükséges a terület régészeti megfigyelése. Pusztai Tamás három helyen talált leleteket a sáncon belül, a tótól É-ra és a sáncon kívül, a gazdaságtól DNy-ra.

2000. szeptember 4-én kimentünk a helyszínre Pesti Gyula mérnökkel és Pusztai Tamással. Megnéztük, hogy hol érdemes ásatást kezdeni, s a homokkitermeléssel összhangban a sáncot átvágni.

2000. szeptember 20-án hétfőn kezdték a tótól D-re a humuszolást, a Dollár-tanya felé vezető földút mellett. A földet a humuszolt terület D-i végében deponál-